



TEISĖJŲ TARYBA

L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 251 4188, faks. (8 5) 268 5187

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
TAIS
El. p. jolita.slikiene@tm.lt

2020-04-16 Nr. 368-72-(8.4.10)
I 2020-03-30 pranešimą

DĖL PASTABŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTAMS NR. 20-4493–20-4498

Teisėjų taryba 2020 m. kovo 30 d. gavo iš Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) pranešimą apie Jūsų pateiktus suderinimui teisės aktų projektus:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.51, 3.53, 3.61, 3.64, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103, 3.140, 3.144 ir 5.7 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 3.54¹, 3.76¹, 3.115¹ straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 582 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo Nr. XII-2111 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo Nr. X-1809 8 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 2, 14 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektą Nr. 20-4498;

- Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 582 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą Nr. 20-4493 (toliau – CPK projektas);

- Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 2, 14 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą Nr. 20-4494 (toliau – VGTPĮ projektas);

- Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.51, 3.53, 3.61, 3.64, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103, 3.140, 3.144 ir 5.7 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 3.54¹, 3.76¹, 3.115¹ straipsniais įstatymo projektą Nr. 20-4495 (toliau – CK projektas);

- Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo Nr. XII-2111 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą Nr. 20-4496 (toliau – CBARĮ projektas);

- Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo Nr. X-1809 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą Nr. 20-4497 (toliau – Įgyvendinimo įstatymo projektas) (toliau visi kartu – Įstatymų projektai).

Teisėjų taryba, susipažinusi su pateiktais Įstatymų projektais, palaikydama siekiamą tikslą – sumažinti teismų darbo krūvį ir atsisakyti kai kurių teismų vykdomų funkcijų, nesusijusių su tarp šalių kilusio teisinio ginčo sprendimu, tokiu būdu sukuriant papildomas prielaidas teismų darbo operatyvumui ir kokybei pagerinti bei sumažinant Įstatymų projektuose numatytiems klausimams spręsti skiriamas asmenų laiko sąnaudas, pagal kompetenciją teikia pastabas ir pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo priemonių tobulinimo.

1. Dėl CK projekto.

Dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų.

- CK projekto 2 straipsniu siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.53 straipsnio pavadinimą, nustatant, kad šis straipsnis reglamentuoja santuokos nutraukimo tvarką *teisme*. Pažymėtina, kad CK 3.52 straipsnio „Prašymas nutraukti santuoką“ nuostatos taip pat taikomos paduodant prašymą nutraukti santuoką teismui. Atsižvelgiant į tai, kad CK projektu



LIETUVOS
TEISMAI

santuokos nutraukimą notarine tvarka siūloma reglamentuoti atskiru CK 3.54¹ straipsniu, siekiant teisinio aiškumo, siūlytina pakeisti ne tik CK 3.53 straipsnio pavadinimą, bet ir CK 3.52 straipsnio pavadinimą į „Prašymo nutraukti santuoką pateikimas teismui“.

- CK projekto 3 straipsniu siūloma papildyti CK 3 knygos IV skyriaus antrąjį skirsnį 3.54¹ straipsniu, kurio 3 dalyje būtų nustatyta, jog, prieš patvirtindamas sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, notaras turi pasiūlyti sutuoktiniams susitaikyti ir vienam mėnesiui atidėti sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių tvirtinimą. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad CK 3.54¹ straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti pareiga notarui, prieš tvirtinant sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, privalomai pasiūlyti sutuoktiniams susitaikyti ir *vienam mėnesiui* atidėti sutarties dėl santuokos nutraukimo tvirtinimą tam, kad būtų išvengta skubotų sprendimų dėl santuokos nutraukimo.

Siekiant užkirsti kelią galimiems kilti ginčams dėl notaro veiksmų teisėtumo šiuo aspektu, siūlytina CK 3.54¹ straipsnio 3 dalyje numatyti, kad sutuoktinių atsisakymas vienam mėnesiui atidėti sutarties dėl santuokos nutraukimo tvirtinimą yra išreiškiamas raštu. Taip pat, siekiant aiškumo, svarstyтина galimybė CK 3.54¹ straipsnį papildyti nuostata dėl teisinių pasekmių, jeigu sutuoktiniai po nustatyto termino neatvyksta pas notarą arba atvyksta tik vienas iš sutuoktinių.

- Pasisakant dėl siūlomų CK 3.54¹ straipsnio 3 dalies nuostatų, atkreiptinas dėmesys ir į aplinkybę, kad klausimą dėl santuokos nutraukimo sprendžiant teismine tvarka gali būti taikomas susitaikymo terminas iki šešių mėnesių (CK 3.54 straipsnio 2 dalis). Teisėjų tarybai pateiktame derinti CK projekte notaro nustatomas sutuoktinių susitaikymo terminas sutrumpintas nuo šešių iki vieno mėnesio. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte motyvai dėl tokio termino sutrumpinimo nepateikiami, todėl kyla abejonių dėl trumpesnio termino nustatymo tikslingumo ir pagrįstumo. Teisėjų taryba, palaikydama Įstatymų projektų tikslą sumažinti teismų darbo krūvį, atsisakant kai kurių teismų vykdomų funkcijų, nesusijusių su tarp šalių kilusio teisinio ginčo sprendimu, ir suprasdama, kad siekiant šio tikslo būtina priimti teikiamus Įstatymų projektus, mano, kad turėtų būti pateikiami aiškūs motyvai dėl skirtingo termino nustatymo. Manome, kad nenustatant skirtingo termino šių klausimų sprendimui teismine ar notarine tvarka, esamas teisinis tokio termino reguliavimas „iki šešių mėnesių“ leistų notarui kiekvienu atveju nuspręsti individualiai, įvertinus sutuoktinių poziciją ir kitą konkrečiu atveju reikšmingą informaciją.

- Atkreiptinas dėmesys, kad CK 3.126 straipsnyje nustatyta, kad vieno ar abiejų sutuoktinių kreditoriai turi teisę įstoti į bylą dėl turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijimo kaip tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus. Sutuoktinis, pareiškęs ieškinį dėl turto padalijimo, privalo pareiškime dėl ieškinio nurodyti jam žinomus bendrus sutuoktinių ar vieno iš jų kreditorius ir apie bylos iškėlimą jiems pranešti, nusiųsdamas jiems pareiškimo dėl ieškinio kopiją. Siūlomame CK 3.54¹ straipsnyje nėra nuostatų, įpareigojančių sutuoktinius pranešti notarui apie turimus kreditorius ir informuoti kreditorius apie kreipimąsi į notarą dėl santuokos nutraukimo ir turto padalijimo. Manytina, kad toks teisinio reguliavimo trūkumas gali lemti nepakankamą sutuoktinių kreditorių teisių ir interesų apsaugą, todėl siūlytina tikslinti CK 3.54¹ straipsnyje numatomą įtvirtinti reguliavimą, nustatant, kad į santuokos nutraukimo padarinių sutarties sudarymo ir tvirtinimo procesą notarine tvarka būtų įtraukti visi suinteresuoti asmenys.

- CK projekto 5 straipsniu siūloma pakeisti CK 3.64 straipsnio 2 dalį, nustatant, kad, sutuoktiniams per teismo pasiūlytą terminą susitarus, santuoka nutraukiama notarine tvarka pagal šio kodekso 3.54¹ straipsnį, tačiau nei šiame, nei kuriame kitame siūlomame keisti CK straipsnyje nėra nustatomos procesinės tokio sutuoktinių susitarimo pasekmės teismo nagrinėjamai bylai. Manytina, kad šis neaiškumas turėtų būti pašalintas, atitinkamai papildant bylos nutraukimo pagrindus, įtvirtintus CPK 293 straipsnyje.

Dėl gyvenimo skyrium patvirtinimo abiejų sutuoktinių bendru prašymu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų.

- CK projekto 8 straipsniu siūloma pakeisti CK 3.73 straipsnio 2 dalį ir nustatyti, kad tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, *gyvenimą skyrium* sutuoktinių bendru sutarimu tvirtina notaras. Sistemškai aiškinant CK 3.73 straipsnio „Prašymas dėl gyvenimo skyrium“ ir CK 3.76 straipsnio 4 dalies, nustatančios, kad tais atvejais, kai sutuoktiniai yra sudarę sutartį dėl gyvenimo skyrium pasekmių, šią sutartį patvirtina teismas, nuostatas, siūlytina CK 3.73 straipsnio 2 dalį formuluoti taip: „Jeigu sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, prašymas patvirtinti sutartį dėl gyvenimo skyrium pasekmių teikiamas notarui.“

- Pažymėtina, kad dėl siūlomų CK 3.76¹ straipsnio 3 dalies nuostatų, nustatančių, kad prieš patvirtindamas sutartį dėl gyvenimo skyrium pasekmių, notaras turi pasiūlyti sutuoktiniams susitaikyti ir vienam mėnesiui atidėti sutarties dėl gyvenimo skyrium pasekmių tvirtinimą, taikytinos analogiškos pastabos dėl vieno mėnesio susitaikymo termino, kurios išdėstytos aukščiau dėl CK 3.54¹ straipsnio 3 dalyje siūlomo įtvirtinti teisinio reguliavimo.

Dėl sutuoktinių civilinės atsakomybės pagal turtines prievoles

- CK projekto 14 straipsniu siūloma papildyti CK 3 knygos VII skyrių 3.115¹ straipsniu, reguliuojančiu sutuoktinių atsakomybę pagal iki bendro turto padalijimo atsiradusias prievoles, aiškinamajame rašte teigiant, kad tai bus papildoma kreditorių teisių apsaugos garantija dalijant turtą, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė. Manome, kad toks siūlymas perteklinis, nes juo iš esmės nėra keičiamos bendros sutuoktinių prievolių vykdymo bei jų modifikavimo taisyklės. Siūlome tokio CK papildymo atsisakyti.

Dėl tėvystės pripažinimo

- CK projekto 15 straipsniu siūloma pakeisti CK 3.140 straipsnį ir jo 5 dalyje nustatyti teisę kreiptis į notarą dėl tėvystės pripažinimo vaiko motinai, jos esamam ar buvusiam sutuoktiniui ir vyrui, pripažįstančiam save gimusio vaiko tėvu, ne tik tais atvejais, kai vaikas gimė išsituokusiai motinai nuo santuokos pabaigos nepraėjus trims šimtams dienų, bet ir tais atvejais, kai vaikas gimė santuokoje. Manytina, kad šios nuostatos nesuderintos su CK 3.140 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta prezumpcija, kad tais atvejais, kai vaiką pagimdė motina, kuri yra susituokusi, nors vaikas pradėtas iki santuokos, kaip vaiko tėvas gimimo įrašė įrašomas vaiko motinos sutuoktinis. CK 3.141 straipsnio 2 dalis nustato, kad tais atvejais, kai vaiką pagimdė motina, kuri yra susituokusi, arba kai vaikas gimė nepraėjus trims šimtams dienų nuo santuokos pasibaigimo, tėvystė gali būti pripažinta pareiškimu, *jeigu yra nuginčyta vaiko motinos esančio ar buvusio sutuoktinio tėvystė*. Taigi, siūlomi pakeitimai, leidžiantys notarine tvarka pripažinti tėvystę vaiko motinos, jos esamo ar buvusio sutuoktinio ir vyro, pripažįstančio save vaiko tėvu, bendru pareiškimu, taip pat neatitinka paminėtų nuostatų.

- Iš esmės analogiškos pastabos teiktinos ir dėl CK projekto 16 straipsniu siūlomo keisti CK 3.144 straipsnio nuostatų.

2. Dėl VGTPĮ projekto

VGTPĮ projekto 2 straipsniu siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (toliau – VGTPĮ) 14 straipsnį, įtvirtinant atleidimą nuo išlaidų už notarinių veiksmų atlikimą mokėjimo ir tokiais atvejais, kai santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium klausimai sprendžiami notarine tvarka. Teikiamame CK projekte, kaip minėta, siūloma pakeisti CK 3.140 ir 3.144 straipsnių nuostatas, numatant, kad notaras tam tikrais atvejais tvirtina pareiškimus dėl tėvystės pripažinimo ir turi pareigą patvirtintą pareiškimą ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo jo patvirtinimo elektroninių ryšių priemonėmis išsiųsti notaro biuro buvimo vietos civilinės metrikacijos įstaigai. Siūlomame pakeisti VGTPĮ 14 straipsnyje nėra *expressis verbis* numatomas atleidimas nuo išlaidų už notarinių veiksmų atlikimą mokėjimo tais atvejais, kai notarine tvarka tvirtinami pareiškimai dėl tėvystės pripažinimo. Įstatymų projektų aiškinamajame

rašte taip pat nėra pateikti argumentai, patvirtinantys, kad minimų pareiškimų tvirtinimas notarine tvarka nebus apmokestinamas.

Atsižvelgiant į tai, siekiant teisinio aiškumo, šis aspektas, manytina, turėtų būti aiškiai ir nedviprasmiškai apibrėžtas VGTPĮ projekte, įtvirtinant nuostatas dėl atleidimo nuo išlaidų už notarinių veiksmų atlikimą mokėjimo, kai notarine tvarka tvirtinami pareiškimai dėl tėvystės pripažinimo.

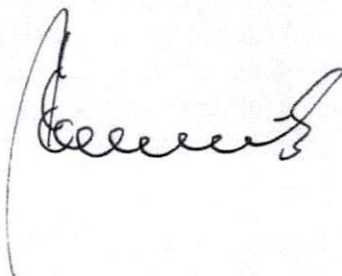
3. Dėl Įgyvendinimo įstatymo projekto

Manytina, kad Įgyvendinimo įstatymo 8 straipsnio pakeitimo projekte tikslinga būtų nurodyti, kad dėl santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium kreiptis į notarą galima tik esant įstatyme įtvirtintoms sąlygoms (Projektu siūlomo papildyti CK 3.51 straipsnio 3 dalis, 3.73 straipsnio 2 dalis).

4. Dėl CPK ir CBARĮ projektų

Dėl CPK ir CBARĮ projektų Teisėjų taryba pastabų ir pasiūlymų pagal kompetenciją neturi.

Pirmininkas



Algimantas Valantinas